

De inauguratie

Zondagmorgen 26 januari 2025, Sint Catharijnekerk, ds. Eibert Kok

Lezing: 1 Koningen 3: 1-15

Salomo vraagt om wijsheid, Govert Flinck, 1658, Paleis op de Dam, Amsterdam

Hoe ziet de inauguratie van een nieuwe leider – of dat nou een koning is of een president – er uit?
Hoe ga je van start?

Het Bijbelgedeelte van vandaag vertelt over de inauguratie van koning Salomo, zo'n duizend jaar vóór Christus.

Afgelopen maandag waren we getuige van een andere inauguratie, van de nieuwe president van de Verenigde Staten. Ik weet niet of er mensen zijn die het gevolgd hebben.

Zelf heb ik alleen een klein stukje rond de beëdiging live meegekeken, terwijl ik aan het koken was. Vlak vóór de beëdiging werden er twee gebeden uitgesproken, één door een rooms-katholieke geestelijke en één door een evangelische dominee.

Ik weet niet hoe dat u vergaat, ik voel dan een soort kramp opkomen in mijn lijf. Wordt de naam van onze goede God en het geloof in Hem zo niet misbruikt voor iemand die in niets laat merken dat de inhoud van het christelijk geloof iets voor hem betekent? Sterker nog, die zich volgens mij gedraagt in tegenspraak met dat waar het geloof voor staat?

Iemand die wel zegt dat God hem gespaard heeft, om zijn land te redden, maar die alleen maar lijkt te geloven in een god die precies hetzelfde wil als hijzelf.

Is het niet meer geloof in zichzelf dan in God?

Ik krijg het dan bij een gebed bij zo'n gelegenheid benauwd.

Mag God alleen maar opdraven om het eigen gelijk te bevestigen? Ik vind dat eng. Maar het is van alle tijden.

Nu noemde die rooms-katholieke geestelijke in zijn gebed de wijsheid van Salomo, dat de nieuwe leider ook die wijsheid zou mogen bezitten.

Dat trof mij, alleen al omdat ik die morgen de liederen voor vandaag had uitgezocht bij het Bijbelgedeelte van Salomo. Dat wens ik alle leiders van deze wereld toe: de wijsheid waarmee Salomo zijn regeringsperiode begon.

Daarna zag ik nog de beëdiging zelf, waarbij, dat werd meermalen benoemd, twee Bijbels voor hem vastgehouden werden, een familiebijbel van hem en een zogenaamde Lincolnbijbel, die in 1861 door de Abraham Lincoln was gebruikt bij de inauguratie.

Waarom het twee Bijbels moesten zijn, ontging mij.

Ondertussen was het eten klaar en had ik wel genoeg gezien.

Later las ik – het was het Reformatorisch Dagblad dat dat fijntjes opmerkte – dat de president toen hij de eed aflegde anders dan acht jaar geleden zijn hand niet op de Bijbel legde. Zijn rechterhand stak hij, zoals voorgeschreven omhoog, zijn linkerhand liet hij langs zijn jas hangen. Ter illustratie plaatsten ze een foto erbij.

Ik vraag me dan af: welke boodschap heeft deze man aan de woorden van dat boek?

Misschien gaf de afsluitende kerkdienst een hint. Onder andere het AD berichtte daarover.

Mariann Budde, bisschop van de episcopale kerk, sprak Trump toe en wees hem erop dat veel mensen bang zijn, homo's, lesbiennes, transgender kinderen, maar ook veel immigranten in de VS, waarvan de overgrote meerderheid geen criminelen zijn, maar burgers die hun bijdrage aan de samenleving leveren.

Ze spreekt hem toe met woorden ontleend aan dat boek, de Bijbel, namens God: "Onze God leert ons om barmhartig te zijn voor de vreemdeling. Want we zijn allemaal ooit eens vreemdeling in dit land geweest. Moge God ons de kracht en de moed schenken om de waardigheid van ieder mens te respecteren, om elkaar de waarheid te zeggen en om in bescheidenheid te wandelen met elkaar en met onze God, voor het welzijn van alle volken." Trump was zichtbaar 'not amused'.

Na afloop postte hij een bericht op zijn eigen socials dat deze vrouw een radicaal-linkse, keiharde Trump-hater zou zijn die niet goed is in haar werk. En hij eist excuses. Tja ...

Ik moest denken aan koning David, de vader van Salomo over wie we vandaag gelezen hebben.

Toen de profeet Nathan voor hem stond om namens God een tegengeluid te laten horen, had hij de profeet kunnen wegsturen, monddood kunnen maken. En dat gebeurt vaak. Maar koning David was bereid te luisteren, bereid om zich te laten corrigeren. Daarin toonde hij zich een groot leider.

Maar voor sommige leiders geldt alleen het eigen gelijk, rechtsom of linksom, desnoods ten koste van anderen.

Vandaag die andere inauguratie, van koning Salomo. Zijn aantreden wordt niet omgeven door een wel of niet passend gebed, maar is een gebed, een gebed waarin hij vraagt om een opmerkzaam hart.

Eerst iets over de context.

Als in de Bijbel in de Koningenboeken verteld wordt over de koningen van Israël, dan is dat een kritische beschouwing van hun doen en laten.

Het is geen poging tot objectieve geschiedschrijving, het is profetische geschiedschrijving, en dan merk je in alles de ambivalente houding die de Bijbel heeft tegenover het koningschap. Het volk moet helemaal geen koning willen. Waarom niet? Omdat koningen de neiging hebben veel te veel macht naar zich toe te trekken en veel te weinig oog te hebben voor de mensen over wie ze regeren. Het gevaar van een veel te groot ego ligt telkens op de loer.

Koningen willen legers, soldaten. Mannen in de kracht van hun leven worden de dood ingejaagd. Daarbij hebben koningen belangen. Ze hebben bijvoorbeeld belang bij goede verhoudingen met mensen met veel macht, en met mensen met veel geld. En daardoor maken ze foute beleidskeuzes, die ten koste gaan van de mensen over wie ze regeren. Dus liever geen koning. Dat is de diepste teneur.

Maar, als het volk dan toch echt een koning wil, als het volk die risico's wil lopen, dan zij dat zo. Dan is het wel van belang voor die koning dat die de houding van een dienstknecht heeft, dienstbaar.

Een koning moet iets weg hebben van een herder. Dat is de gedachte.

En alle koningen worden beschreven door de lens van de profeet: hun goede kanten worden benoemd, maar zeker ook hun foute. Er is een constante lijn van kritiek op het koningschap, op machthebbers die hun macht misbruiken, die zichzelf verrijken, op macht die zichzelf centraal stelt. Zo ook bij Salomo.

Het Bijbelgedeelte van vandaag begint hiermee: Salomo neemt de dochter van de farao van Egypte tot vrouw. Een politiek huwelijk. Een bondje macht en geld. Die bondjes van macht en het grote geld zagen we afgelopen maandag in Washington ook.

Koning Salomo is, als je de historische bronnen mag geloven, een van de machtigste en rijkste koningen die het volk Israël in de geschiedenis ooit heeft gehad geworden.

Daarnaast is Salomo de koning onder wiens leiding de tempel is gebouwd, een gigantisch bouwwerk dat iedereen in die tijd imponeerde. Toch is het eindoordeel in Koningenboek niet zo positief. Maar het begin is hoopvol!

Salomo krijgt een droom. God verschijnt hem in die droom: 'Vraag wat je wilt, ik zal het je geven.' Het lijkt een soort test.

Zoals in de Griekse mythologie het verhaal van koning Midas. Die mag van de god Dionysus een wens doen en Midas wenst dan dat alles wat hij aanraakt in goud verandert. Dat gaat even goed, maar als hij het eten dat hem wordt geserveerd aanraakt, verandert ook dat in goud. Dus hij moet weer terug om zijn wens ongedaan te maken.

Koning Salomo doet een andere wens. Hij vraagt niet om '(1) een lang leven of (2) grote rijkdom of (3) om de dood van zijn vijanden' (weg met al die mensen die mij durven tegenspreken) – de drie verzoeken. Hij bidt om een 'opmerkzame geest (!), zodat ik uw volk kan besturen en onderscheid kan maken tussen goed en kwaad.'

Een opmerkzame geest.

Een opmerkzaam hart, staat er in de oude vertaling.

Een horend hart, vertaalt de Naardense Bijbel.

Daar zitten we misschien wel het dichtst bij de betekenis.

Het gaat om een hart dat kan horen. Hart voor de mensen. Horen wat er bij de mensen leeft.

Prachtig vind ik dat.

Het is het vermogen om te luisteren – niet alleen aan te horen, maar ook werkelijk te luisteren, doorvragen, met oprechte interesse, niet om meteen al klaar te staan met jouw mening, jouw gelijk – maar echt horen wat die ander beweegt, bezighoudt, bezielt.

En ook om te onderscheiden tussen recht en onrecht, tussen recht en krom, niet recht maken, recht praten wat krom is, maar durven zien wat recht en wat krom is.

En zo, met een luisterend hart, het goede voor de mensen te zoeken, niet in de eerste plaats voor de mensen die toch al goed bediend zijn, of voor wie het hardste schreeuwt, nee, luisterend met je hart, naar die stemmen die je nauwelijks hoort, naar wie geen stem heeft, naar wie onderligt.

Zoals Psalm 72, waarmee we begonnen, zingt over het koningschap:

Hij zal een redder zijn der armen,

hij hoort hun hulpgeschrei.

Hij is met koninklijk erbarmen

hun eenzaamheid nabij.

Hij helpt, met hun bestaan bewogen,

die zijn in vrees verward.

Hun bloed is kostbaar in zijn ogen.

Hij draagt hen in zijn hart.

Dat is een goede koning. Met een horend hart.

De wijsheid van koning Salomo is spreekwoordelijk geworden. Maar bij zijn inauguratie krijgt hij het wel toegezegd, maar hij vraagt hij er niet om.

Alleen: een horend hart, zodat hij onderscheid kan maken tussen recht en krom, recht en onrecht.

Dat horende hart wens ik al onze leiders toe.

Dat horende hart hebben wij allemaal nodig.

Vraag het. Probeer het. Leef het.